

Vad gör jag om jag misstänker att ett barn far illa?

Innehåll

Inledning	3
Kunskapsstöd.....	4
Definitioner	4
Handlingsplan när du inte lyckas få patienten till kliniken	4
Handlingsplan vid misstanke om försummelse eller våld	5
Vad händer efter anmälan?	6
Barn som placeras i familjehem eller vid hem för vård och boende (HVB).....	6
Källor	6
<i>Bilagor</i>	
1. Brev till målsman	Se Verket (länk)
2. Orosanmälan till Socialtjänsten	Se Verket (länk)
3. Stöd vid kontakt med Socialtjänsten	Se Verket (länk)
4. Intyg om tandvård utomlands, svensk version	Se Verket (länk)
5. Intyg till tandvård utomlands, engelsk version	Se Verket (länk)

Riktlinje Folktandvården Värmland	Utarbetad av Lena Lindqvist, Inger v. Bültzingslöwen, Christna Sundqvist, Ann-Marie Standár, Jörgen Paulander	Datum 2008-06-01 2014-02-10 2014-11-21 2015-01-20
Godkänd av Hans Östholm	Reviderad av Tita Mensah, Pia Borgenstedt och Elisabeth Wennerberg	Gäller tills vidare

Vad gör jag om jag misstänker att ett barn far illa?

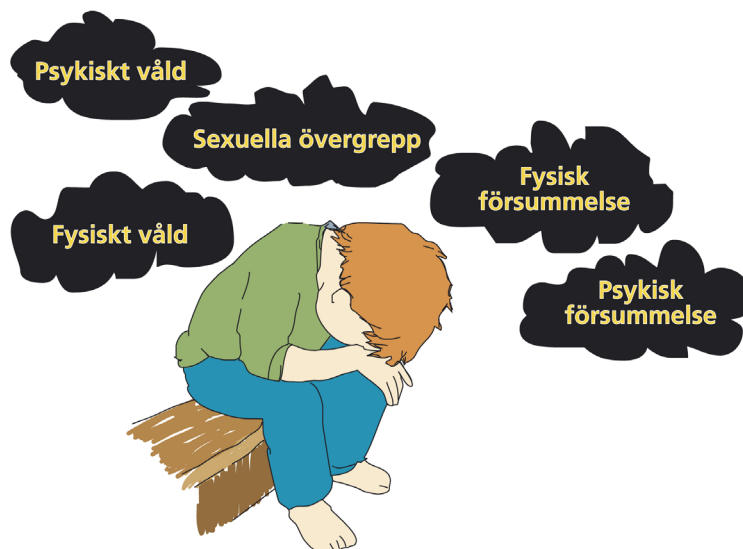
Kunskapsstöd och handlingsplan för medarbetare inom
Folktandvården Värmland rörande missförhållanden för barn och ungdom

Inledning

Hälsa- och sjukvårdspersonal, inklusive tandvårdspersonal, har enligt 14 § socialtjänstlagen skyldighet att anmäla till socialnämnden om man får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd (1).

Missförhållanden kan gälla

- Fysiskt våld
- Psykiskt våld
- Fysisk försummelse
- Psykisk försummelse
- Sexuella övergrepp

De fall av missförhållanden, som personalen inom tandvården har lättast för att identifiera är fysisk försummelse när vårdnadshavaren inte kommer med barnet till tandvården trots att vi vet att det finns stort behov av våra insatser.

Tandvårdspersonalen kan ibland misstänka även annan försummelse eller våld. Landstinget i Värmland har i en utredning uppmärksammat familjevåldsproblematiken (2). I utredningen poängteras att Folktandvården Värmland varje år träffar de allra flesta av Värmlands barn och ungdomar i åldern 0 -19 år. Tandvården skall, liksom all annan verksamhet som berör barn inom sin organisation, enligt utredningen ha kunskap om familjevåld och speciellt våld mot barn, ha en handlingsplan för barn som far illa och ge utbildning inom området till personalen.

Det har även framkommit önskemål från tandvårdspersonalen om en handlingsplan för Folktandvården Värmland hur man ska hantera situationen när man misstänker att barn far illa. Osäkerheten är stor om vad, hur och när man ska anmäla.

Detta dokument är sammansatt av utdrag ur ett antal skrifter (se Källor) samt synpunkter från pedodontikliniken och Hälsoodontologiska utvecklingsenheten (tidigare Tandhälsövrården), Folktandvården Värmland.

forts. >>>

<p>Kunskapsstöd</p>	<p>Lagtext om anmälningsskyldighet <i>Ur 14 kapitlet Socialtjänstlagen</i></p> <p>Anmälan om missförhållanden. Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårsskydd bör anmäla detta till nämnden. Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast till socialnämnden anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårsskydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Anmälningsskyldighet gäller också för dem som är verksamma inom yrkesmässig bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område (1).</p> <p>Definition av barnmisshandel <i>Ur Barnmisshandelsutredningen SOU 2001:72</i></p> <p>Barnmisshandel är när en vuxen person utsätter ett barn för fysisk eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov. Med barn avses varje människa som är under 18 år. Definitionen</p> <ul style="list-style-type: none"> - utgår från barnet - skiljer inte mellan avsiktliga och oavsiktliga handlingar, - skiljer inte på aktiv eller passiv försummelse, - uttrycker en situation där en vuxen inte uppfyller sitt ansvar mot barnet, - tydliggör kränkningens och försummelsens skadliga inverkan på barn (5).
<p>Definitioner</p>	<p>Vad är barnmisshandel? När en vuxen person utsätter ett barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov (4).</p> <p>Fysiskt våld Fysiskt våld innebär att en vuxen person orsakar ett barn kroppsskada, sjukdom, smärta eller försätter barnet i vanmakt. Varje form av kroppslig bestraffning räknas som fysisk barnmisshandel.</p> <p>Psykiskt våld Psykiskt våld innebär att en vuxen person systematiskt eller oftast under lång tid utsätter ett barn för nedvärderande omdömen, nedbrytande behandling eller avsiktligt känslomässigt lidande.</p> <p>Sexuella övergrepp Sexuella övergrepp mot barn innefattar alla former av sexuella handlingar som påtvingas ett barn av en vuxen person. Sexuella övergrepp innebär att en vuxen person utnyttjar barnets beroendeställning, att handlingen utgår från den vuxna personens behov, kränker barnets integritet, sker mot barnets vilja eller är en handling som barnet inte kan förstå, inte är moget för eller inte kan ge informerat samtycke till.</p> <p>Fysisk försummelse Fysisk försummelse innebär att en vuxen person skadar eller äventyrar ett barns fysiska hälsa eller utveckling så som hygien, kost, medicinsk vård och tandvård.</p> <p>Psykisk försummelse Psykisk försummelse innebär att en vuxen person skadar eller äventyrar ett barns psykiska hälsa eller utveckling.</p>
<p>Handlingsplan när du inte lyckas få patienten till kliniken</p>	<p>Revisionspatient:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se rutin för uteblivande av barn och ungdomar i Verket. <p>Patient som uppger att den fått sin tandvård utomlands:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om förälder eller vårdnadshavare uppger att barnet får sin tandvård utomlands ska behandlade tandläkare skriva ett intyg till folktandvården om att barnet ges fullständig behandling (se bilaga 4). <p>Patient som uppger att den går hos privattandläkare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se rutiner för vårdansvar i Verket. <p style="text-align: right;">forts. >>></p>

Handlingsplan vid misstanke om försummelse eller våld

Tandvårdspersonalens roll

Tandvårdspersonalen kan vara viktiga medlemmar i det professionella nätverk som byggs upp för att tidigt upptäcka misshandel/övergrepp. Tandvårdspersonalens yrkesroll ger goda möjligheter till att observera t ex bristande omsorg. Det gäller först och främst tandstatus som kan påverkas av både vanvård och övergrepp. Dessutom kan barnens förhållande till sin egen mun, och till tandvårdssituationen antyda något om deras erfarenheter. När tandvårdspersonal granskar resten av ansiktet och halsen finns också möjlighet att observera tecken på fysiska övergrepp (3).

Hur får tandvårdspersonal kännedom om olika typer av försummelse, övergrepp och våld?

Fysiskt våld

Berättats av barnet/ungdomen eller annan person, eller sådant du själv sett.
Oförklarliga, annorlunda eller upprepade trauman som inte självklart kan förklaras på annat sätt.

Psykiskt våld

Berättats av barnet/ungdomen eller annan person, eller sådant du sett själv.

Sexuella övergrepp

Berättats av barnet/ungdomen eller annan person, eller sådant du sett själv.

Kränkningar

Berättats av barnet/ungdomen eller annan person, eller sådant du sett själv.

Fysisk försummelse

Berättats av barnet själv/ungdomen eller annan person, eller sådant du har sett själv. Barn och ungdomar som inte kommer till tandvård under lång tid. Barn och ungdomar med känt stort vårdbehov eller värk som inte får möjlighet till behandling tillgodosett av vårdnadshavare. Barn och ungdomar med funktionshinder som är beroende av kontinuerlig och frekvent kontakt med tandvården och som inte kommer. Barn och ungdomar som lever i missbruksmiljö eller socialt utsatt/kriminell miljö. Barn och ungdomar som med uppenbara brister i hygien, kosthåll, årstidsanpassad klädsel och tillsyn.

Psykisk försummelse

Berättats av barnet/ungdomen eller annan person eller sådant du sett själv
Föräldrar med sociala problem funktionshinder, missbruk, utvecklingsstörning där det är uppenbart att barnet/ungdomen inte får den omvårdnad och stimulans de ska ha (4).

Allmänna tips och råd vid anmälan

- **Lita på dig själv!** Om du har fattat misstanke finns det säkert goda skäl. Det är svårt att veta om man i sådana sammanhang har rätt eller fel, så belasta dig inte med det. Försök nöja dig med att ha vågat se och höra signalerna. Skriv upp alla tecken du ser och hör i journalen, dokumentera gärna med foto. Utan dokumentation blir det omöjligt att diskutera på ett sakligt sätt.
- **Diskutera med klinikchefen som även står för anmälan och diarieföring.** Sök även stöd hos övrig personal, det kanske visar sig att flera av dina kollegor misstänker samma sak. Du kan också konsultera pedodontin. Klinikchefen sparar en kopia av anmälan i en pärm/G-mappen för uppföljning och sammanställning vid årets slut.
- Är du osäker på vad du ska tro och göra kan du **ringa och konsultera socialtjänsten utan att nämna ditt eget eller barnets namn.** Då kan du fråga hur socialsekreteraren tror att de skulle gå vidare i en speciell situation, rent principiellt. Så länge du inte nämner barnets namn gör du ingen anmälan. Men i det ögonblick du talar om barnets namn kan socialtjänsten vara skyldiga att inleda en utredning.
- Om det gäller **försummelse** prata gärna själv med föräldrarna om dina misstankar och dina skyldigheter gentemot barnet (4).

Om du misstänker fysisk försummelse

Om du misstänker fysisk försummelse så prata gärna själv med föräldrarna om dina misstankar och dina skyldigheter gentemot barnet. Håll diskussionen på ett sakligt och professionellt sätt. Anklaga inte och kräv inget erkännande från dem. Avsluta samtalet med att föreslå ett nytt möte inom några dagar. Uppmuntra gärna föräldrarna att själva söka kontakt med socialtjänsten. Att diskutera detta med föräldrarna kan kännas väldigt obehagligt men om du lyckas ha en ärlig och bra dialog kommer det garanterat att gynna barnet. Ha en kollega/annan tandvårdspersonal med under samtalet (3).

- Om du misstänker **fysiskt eller psykiskt våld eller andra övergrepp** där barnet behöver skydd är det alltid bäst att lämna över till socialtjänsten direkt (4).
- **Vid akuta situationer**, exempelvis om barnet säger att det blivit slaget eller utsatts för sexuella övergrepp, måste du ta kontakt med socialtjänsten direkt. När du gjort din anmälan tar socialtjänstens arbete vid och sekretesslagen gäller då (4). Vid helgjour ring 112 för kontakt med socialsekreterare.

	<p>Vad du INTE ska göra:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Börja inte på egen hand förhöra barnet • Starta inte en utredning för att ”klargöra” faktiska förhållanden • Informera inte föräldrar, vårdnadshavare eller annan vuxen person i barnets omgivning om dina misstankar gäller våld eller övergrepp. • Du ska inte själv avgöra sakfrågan eller sätta dig till doms över den förmodade förövaren • Lova aldrig att du inte ska berätta för någon annan. Det är ett löfte du inte kan hålla (3). 										
Vad händer efter anmälan?	<p>När socialtjänsten får misstanke om att ett barn eller ungdom på något sätt far illa tar de snabbt kontakt med både barnet och föräldrarna. Därefter beslutar de om det ska startas en utredning om barnets situation.</p> <p>Utredning för barnets bästa En utredning har alltid barnets bästa i fokus. Det handlar om att ta reda på hur barnet har det hemma, i skolan och på fritiden. Socialtjänsten pratar med barnet, föräldrarna, förskolepersonal, lärare och andra personer i barnets omgivning. När utredningen är klar erbjuds barnet eller familjen det stöd som behövs. Utredningen får enligt socialtjänstlagen inte ta mer än fyra månader.</p> <p>En utredning kan utmynna i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen insats behövs. • Barnet eller familjen har behov av stöd i form av en eller flera öppna insatser inom socialtjänsten. Vårdnadshavaren eller den unge samtycker till förslaget. • Barnet eller familjen har behov av stöd i form av en eller flera öppna insatser inom socialtjänsten. Vårdnadshavaren eller den unge avböjer och det inte finns skäl för vård enligt Vårdnadshavaren eller den unge avböjer och det inte finns skäl för vård enligt Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Utredningen avslutas. • Barnet har behov av vård utanför det egna hemmet. Om vårdnadshavaren inte samtycker till den föreslagna vården enligt socialtjänstlagen kan det bli aktuellt med att tillämpa LVU. • OBS! Om barnet ändå inte kommer till tandvården, eller om barnets situation är oförändrad ska en anmälan förnyas. 										
Barn som placeras i familjehem eller hem för vård och boende (HVB)	<p>Se dokument i Verket: ”Rutin och länsöverenskommelse rörande barn som placeras i familjehem eller vid hem för vård och boende” (HVB). Region Värmland 2013</p>										
Bilagor	<table> <tr> <td>1. Brev till målsman</td> <td>Se Verket (länk)</td> </tr> <tr> <td>2. Orosanmälan till Socialtjänsten</td> <td>Se Verket (länk)</td> </tr> <tr> <td>3. Stöd vid kontakt med Socialtjänsten</td> <td>Se Verket (länk)</td> </tr> <tr> <td>4. Intyg om tandvård utomlands, svensk version</td> <td>Se Verket (länk)</td> </tr> <tr> <td>5. Intyg till tandvård utomlands, engelsk version</td> <td>Se Verket (länk)</td> </tr> </table>	1. Brev till målsman	Se Verket (länk)	2. Orosanmälan till Socialtjänsten	Se Verket (länk)	3. Stöd vid kontakt med Socialtjänsten	Se Verket (länk)	4. Intyg om tandvård utomlands, svensk version	Se Verket (länk)	5. Intyg till tandvård utomlands, engelsk version	Se Verket (länk)
1. Brev till målsman	Se Verket (länk)										
2. Orosanmälan till Socialtjänsten	Se Verket (länk)										
3. Stöd vid kontakt med Socialtjänsten	Se Verket (länk)										
4. Intyg om tandvård utomlands, svensk version	Se Verket (länk)										
5. Intyg till tandvård utomlands, engelsk version	Se Verket (länk)										
Källor	<ol style="list-style-type: none"> 1. 14 kap. Socialtjänstlagen (SFS 2001:453). 2. Barn som far illa eller riskerar att fara illa - en vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningskyldighet och ansvar. Socialstyrelsen september 2013. 3. Familjevåld. Mäns våld mot kvinnor och barn. Åsa Löfvenberg och Gull Britt Rahm. Forskning och folkhälsa/ Center för traumatisk stress. Värmland 2007. 4. Hjälp mig jag är så rädd. Råd och Riktlinjer för hälso-, sjuk- och tandvårdens omhändertagande av misshandlade och sexuellt utnyttjade flickor och pojkar. Carl-Göran Svedin och Kristina Palm. Lund 2006. 5. Barn som far illa. Nummer 9 i Tandläkarförbundets serie ”Kunskap och kvalitet” 2011. 6. Barnmisshandelsutredningen (SOU 2001:72) 7. Rutin och länsöverenskommelse rörande barn som placeras i familjehem eller vid hem för vård och boende (HVB). Region Värmland 2013 										

